

SEMMANARI CONSTITUCIONAL,

POLITIC Y MERCANTIL

DE MALLORCA.

del Disáite 13 de Janér de 1821.

CONSTITUCIÓ ESPAÑOLA.

Art. 8. — *Tambe'sta obligad tot Españól, sensa distinció alguna, á contribuir á proporció de los seus havers per los gastos d' el Estad.*

Res pòd ser mes conforme á la justicia que cada un pag per lo que té per satisfer los gastos d' el Estad. El Estad ó la Nació no pòd subsistir sensa alguns qui se cuidan de la recandació de las contribucions, altres de fer lleis ó desferlas arregladament á las circunstancias, altres de ferlas pozar en obra, altres de judicar segons ellas, y altres de la conservació de la quietud y d' el orde escarmentant y esent una barrera cnantre los domèstics y perturbadors estranjers. Es dir, la Nació no pòd conservarse sensa aquells empleads que la matexa trôba, necessaris cada qual per el seu ram, y deu la Nació pagarlos porque la servexen, y côm tots componém la Nació, tots devém contribuir per satisfer las suas obligacions, á proporció de las nôstras facultads. Qui té molt ha de pagar molt porque molt perdía si la Nació se perdés, qui té pòc ha de pagar pòc, porque no perdía tant si vengués el cas.

Aquests pagaments s' han de fer sensa distinció alguna; porque á tots sensa alguna distinció mos interesa la conservació d' el Estad, y á tots sensa fer parts ni quarts mos inclouría la sua ruína. A la llum hermosa y brillant d' aquest article dezaparex l' obscura y odioza essepició de clases privilegiadas, corporacions y personas qui esent per lo regular las mes ricas havian rebut tomarse 'l fex y carregarlo demunt las espaldas d' el pòbre miserable.

Las paraúlas á proporció de los seus havers indican el bón orde ab que deven ferse los repartiments, y xuxí que l' España logrará unas estimacions ó estadística arreglada en totas las suas parts conexerém d' el tot las ventajas que mos du aquest article.

Art. 9. — *Está aximatex obligad tot Es-añòl á defensar la Patria ab las armas cuant sia cridad per la Lley.*

La defènsa de la Patria es estad sempre un deber tant obligatòri còm el de la pròpia conservació. Abandonar aquesta glorioza prerrogativa á personas conduidas per fòrsa es en descrèdit de la honroza profesíó Militar cuyo esfòrs guerrér no s'ha de sostenir ja sino per pits libres, cridads per la lley cuant la Nació los necesita.

Las Corts antigüas ja lo decretáran axí; y d'ellas y de las actuals y de totas las venideras es el dret de ficsar cada añi el número de soldads que se necesitan per la guèrra, y los subsidis per sostenirla.

¡Inclou aquest article á los Ministres d'el Altar? La defènsa de la Patria inclou la pròpia de cada qual; y los Sacerdots qui en esta última guèrra la defensáran ab las armas ab tant de valor, constancia, é intrepides han merescud etèrn el agraiment de tot bòn patriòte. Altre però pòd ser el destino de los Sacerdots, y pòden bellament estar empleads en una guèrra sensa manejar las armas. Hospitals, cuidado de ferids, animar á los soldads..... ¡Quins empleos, y quinas ocupacions tant dignas d'un Ministre d'el Deu de caridad! El Crucifixo es la sua arma, y la veu de la Religió anima y aconsóla.

El Cabrer de Lòfre, el Pastor de Sollerie, el Doctó Pere d' Alaró, y el Pastor d' Ayamans.

Pastor.

Doctó Pere, dexáu fer los frares en la cel la, no vos poseu en b'ells que 'nsortireu escalabrad, creisme á mi, vos sabeu mes que qualsevòl Misè; però mes sab un áza y un Misè, q' un Misè tot sól.

Doctó Pere.

Tu que pensas que jò sia còm aquells qui tenen á los frares per inútils y perjudicials, y qui.....

Cabrer.

May heuria cregut que vos foseu frarér.

Doctó Pere.

Tampòc no som d'aquells qui los identifican ab la Religió. Jò mir ab dolor los estravíos de los qui los desjèctan y los avorrexen mes que la jelada; y en compatesc de l'innorancia y preocupació de los qui los pozen en el costad d'el Evangèli.

Cabrer.

Els son mala gent, diabòlica, indinne. Son còm uns rampins.

Un frare es balitre balilrás qui treu el cap per una finestra de padás. Ni vius ni mòrts ni pintads en paret, perque son destruidor del pa y vi y del sêco femení. Jo voldria qu'en y hagués mols, però de cad' un en faria dos perque 'n y hagués mes. En pic qu' un frare 'y poza 'l morro sempre treu el caragól lufant. Ell s'aplegan sens conexerse, viven junts sensa amarse, y se mòran sens plorarse. Un ram y arrux, ó que fasen feyna còm los trenta mil, qu' axi lo mana 'l seu fundador.

Doctó Pere.

Que son tans de desbarads? ahont has aprér exó? ahont son las maximas de jermendad que la Constitució t'ensená? Y quant no téngues mira á la Constitució, ahont es la caridad cristiana? Ells son homens, y los habits no los ezzimeyen de las flaquezas de la sua debil naturaleza; pero aquestas merecen la nôstra compasió y no la sanguinaria inectiva, y.....

Pastor.

Doctó Pere creisme dexau enar los frares, parlem de tebac qui mos convé mes. Los frares perdonen y no olviden, sempre duan el traidor devall xella, sempre van ab la porcella devall bras.

Doctó Pere.

Tu també ets de la confraria; los frares son homens he dit, y entre los homens se trôba de tot, perdó y venjansa, lealtad y traydoria, y tots los demés vicis qui degradan l'humanidad, y las virtuds qui l'ensalsan. Los frares no observan el seu primitiu institut; però es estat en forsa de gracias y privilegis obtinguts de los Papas y de los Reís. Si aquests privilegis son gravozos á la Nació no tenim mes dret que d'il·lustrar la matèria ab moderació y dins los límites de la llibertad d'imprenta; pero jamay baladrejjar.

Pastor.

Aquell home qui ve es el pastor d'Ayamans, ja 'n deu dur còlcuna de fresca. Ell sempre du noticias. Sempre llejx gazetas y diaris, y no surt cap decret que no l'esplomigués.

Pastor d'Ayamans.

Y en duc un sobre los frares, y somi vengud apôsta perque me han dit que vuy tenien que parlarne. El Cabrer ja deu haver destrelejjat. Ell en sentir anomenar *frare* ja no 'y ven de cap bolla. Jo li deya un dia que los frares son unas trôpas ausiliars de l'Iglesia militant: que sempre li han servid de molt: que si la sua disciplina ha decaigud, es perque las còzas humanas totas decauen, y per fòrt que sia 'l seu fonament sempre se resentexen de la ma débil qui las forinó; pero ja la Soberanía correjirá y remediara tots los mals y abuzos que se nôten y qui sian incompa-

tibbles ab el ben estar y prosperidad de la Nació: que las brexas qu'ha obèrtas el temps y l'innorancia en las institucions, no han de servir per donar entrada al desprèci y vilipèndi de los individuos: y que si alguns d'ells se son apartats d'el camí de la rectitud; la sua debilidad y estravió no ha de cridar l'estermini y castic sobre tots los deins; pois sempre 's una injusticia negra per el pecat d'un vadeil patir tota la guarda. Y al últim que dirieu qu'en va respòndrer? *Prare, fôsa fosca fonda, y foc demunt.* El Cabrer es un ezzeltad cuantre frares, y altres á son favor. Tenguem llástima d'ell y d'aquets altres, ó per millor dir tenguem compasió d'el enteniment humá limitad, curt y miserable, espozat á caurer á cada pasa 'n mil errors. El temps constitucional es temps de llum, y á pòc á pòc los preocupads conexerán l'obscuridad en que viven.

Doctó Pere.

Es axí; antes però de llejir el decret sobre frares, tu mos sabrás donar noticia de la festa que se fe 'n Binisalém el dia de los Reis, còm á veinad que vius d'aquest pòbble.

Pastor d'Ayamans.

Si, y donaré las fitas netas, perque sempre vax enar per mix fins que s'acabá. Vozaltres ja sebreu que'n cazi totas las vilas hey ha heguds canamunts y canavalls, y quimeras á matar per fer el nou Ajuntament. Uns atribueyen el seu origen á ôdi á la Constitució, perque cabalment alguns perseguids son adictes en aquest sistema; però jò 'n vex qui son tant constitucionals còm qualsevòl y qui totòm lo sap, y qui lluní de que ningú los mir en mal uy gòzan de la confiansa y d'el aprèci de la multitud, y per lo matex lie dit, dic, y diré sempre que los renòus de las vilas provenen de personalidades y de pasions baixas y ruins; y qui diu lo contrari merex un tapa morros y enviarlo sèt hòras d'allá 's bordell.

Binisalein se compón d'homens, y per lo matex li ha tòcad una d'aquellas flaquezas pròpias de l'humana condició; però coneguda la sua debilidad es sortit aquest pòbble per el seu honor y l'ha correjida. ¡Ojalá tots los altres lo fesen axí! No las montañas son qui fan las erradas, y qui cau y s'axeca es tant alt matex. Incònnit el home inimic sembrá la sisafia ó la mala herba'n Binisalm, y cazi quedava ja aufagada la planta majestuoza d'el seu judici, qui podia servir de modelo á los altres pobbles qui l'admiravan. Per una fatalidad la discòrdia havia tirad encenzas las suas teas qui lo heurien reduit á cénra, si Deu no hagués tengud part en b'aquella vila pozant en ella alguns hòmens intrèpits, imparcials, justs, desinteresads, dolsos y pacífics qui han aturad el incèndi.

La sua Milícia Nacional plena de bones intencions; amante de la Constitució, per la qual ha jurat sacrificar-se, veyent restituida la pau y l'unió á impulsos de los hòmens grans qu'acab de dir y de l'heròica y cristiana cooperació d'el Bal-le y d'el Ajuntament, volgué donar una pública demostració de la satisfacció gran que 'n tenia. Formá arcs y coronas de murta y cañas verdas, compongué de repente algunas cançons alusivas al ojjècte, y el dia 5 á vespre sensa que l'aygua qui caie á portadoras, ni 'l vent qui tot sen ho duya, ni la fosca qui la podian tocar ab las mans, en fin sensa q' una nit terrible de nísaga refredás el seu ardor enramá y adorná la pedra de la Constitució, y el portal de los membres d'el Ajuntament, d'el Comandant y d'el seu Mèstre el jove Militar Coronell D. Josef Ferrer. Sentinse unicament entre los esclafids de las canals, y los síulos d'el vent las dolsas veus d'unió pau concòrdiz, y viva la Constitució.

Demunt la Lápida se llejja lo siguent

Pau y unió

en honor

de la Constitució.

Y hax d'ella la siguent quartilla

Amistad y unió

jermendad y alegrí

en obsèqui d'aquest día

y la Constitució.

Lo siguent quartilla se llejja demunt cada portal de los membres d'el Ayuntamiento

Aquell Pare qu'elegéx

tot el Pòbble librement

el ausili dignament

el respècte se merex.

Demunt el portal d'el Comandant se llejja

La subordinació

l'obediencia incesant

mantenga á son Comandant

qui vól Constitució.

Y demunt el portal del Instructor se llejja aquesta quartilla

Regonexement, amor,

gratitud pura leal

la trópa Nacional

tributa á son Instructor.

El dia 6 se pasá entre alegrías y convítes, y al vespre una muzica qui parexia un cél va rompre 'l silènci bax de la Lápida ab distintas tocadas entre fayas encezas, molta part de la Milícia

Nacional y d' el Pòbble, repetint las amabbles veus d' *unió y concordia*, y *viva la Constitució*. Despues enären á sonar en caza d' el Instructor, d' el Comandant, y de los Vocals d' el Ajuntament brindant en totas parts per la pau y l' *unió y la Constitució*.
Cabrer.

Basta fins aquí, qu' el temps s' acursa y jò tenc feynas, si no havian de perlar mes de frares no heu hagueseu comensad, tirau Doctó Pere, jò no tenía masa ganas qu' en perlaseu; però lo qu' he sentid m' agradad, y perventura mudaré de pensament, perque vos ja seheu que jò no som caparrud, y que si pec es per innocencia. Las altres Vilas heursán d' imitar á Binisalém, y al primer qui volgués tornar pozar el cascavell en el gat, ferli una muzica de còrns y esquellas.

Pastor de Sollerie.

Tu xuxí parlas còm un Cicero, y xuxí alsas la coua y pernejjes, y tiras butillada qui no fers á Mallôrca, ¿ahont trêu cap una muzica de còrns y esquellas?

Doctó Pere.

Vamos, dexau enar exó, ja vos vax dir el altre día que no sempre y heurá aquests renòus en las Vilas, sino qu' á mezura que mos formarém el caracter vertederament Constitucional, dezapareixerán los vicijs y los errors qui mos ofuscan l' enteniment, d' ahont dimanán las divizions de los Pòbbles. Jo vos vax promete parlar vuy de frares, y si 'l Cabrer té ocupacions y no acab de dir lo que tenc intenció lo acabaré disatte perque vuy qu' ell lo oyga tot.

Pastor d' Ayamans.

Jò feré menció d' alguns articles d' el Decret sobre frares que donaren las Corts el día 1 d' Octubre ultimament pasad, y llevó ja parlaréu, perque tal vegada disatte no podré venir. En l' article primer se suprimeixen tots los monastís de Mònjos y altres; però en l' article segon se rezervan los vuit que voldrá 'l Rey. Los Mònjos que se trêuen no quedan dins el carrer, puis han de ser atezos ab molta particularidad per la provizió d' Arcabisbads, Bsbads y demás empleos d' Iglezia: segons l' article quart, y segons el quint el Mònjo qui tindrà ordes sacres, y qui no pas de sincuanta aña de edad, tindrà cada aña trecentos ducads de pensió; de sincuanta fins á xexanta aña, quatrecentos ducads; y de xexanta'n amunt siscentos, y adue los llecs profesos qui no arriban á sincuanta aña d' edad tindrán cada aña la pensió de cent ducads, y de docents si pasan de sincuanta aña. Y los pagarán molt bé, perque la Nació Española Constitucional ja, no permetrá quedan deayradas las suas promezas, ni voldrá pèrda 'l crèdit, còm per

no perderlo ha prés los bens de los Mõnjos puis en b'ells podrem pagar catorze mil millons de deute que mos han ocasionad los temps pasads de robatòrum.

Los demes Regulars segons l'article nõu no poden subsistir sino subjectes á los Bishes respectius: los freres de cada Convent ferán á vòts al seu superior segons l'article onze, y perare no se perimet fundar Convent algun, vestir, ni profesar los novicis, conforme l'article dozze. El Govèrn protejira la secularizació de los Regulars qui la demanen, impeding tota vecsació ó violència de part de los Superiors, y ferá que se los habilit per l'obtenció de las prebendas y empleos Egleziasticos segons l'article trezze. La Nació ferá títol á los Regulars qui secularizerán fins á la cantidad de cert ducats cada añi que disfrutarán fins q' obtengan algun Benefici ó renda Egleziastica per subsistir segons l'article catorze.

Doctó Pere.

Pastor no't canas jo he llejgit aquest Decret y vex q' ell no pòd ser millo ni més acomodad á las circunstancias de la Nació Española. Ell fa tot el favor possible á los Regulars, ajeujera las necesidades peizadas de la Nació, y arregla los Convents còm altres tants de Col·lèjis ó Seminaris Conciliars. Sò puis vax á parlarvos de freres sensa prevenció alguna d'òdi ni d'amor, consultant unicament l'esperit de la Religió, las històrias Egleziasticas, y el vòt y parer de personas graves y timoratas. ¡Deu fasé q'acèrt á esplicarme segons demana la veritat, l'utilidad publica, la Religió y la Patria! Conce molt be la delicada naturaleza d'el asunto y que será difícil reunir los vòts de tots, y á totòm agradar. Parlaré en b'aqueixa moderació q' es diguda subjectantme á la censura de los qui lo entenén, saben y comprenén mes que jò. Asegur ab tota la franqueza d'el meu còr q' he meditat el asunto en b' aquell respècte y consideració qu' he pogud y qu' he sabud per no dir que se mereix, y qu' el faré present d' un módo tal, qual m' ha parescud en conciencia.

Cabrer.

Doctó Pere, ja'n tornarem parlar disatte, que jò tenc feynas, tenc d'anar á cobrar doblers, y no seria mala xeringa que per conversar de fraròts, jent que tenc tan aplé còm una busca dins l'uy, ó un predolí dins la sabata, perdés las manadas per el ros-oy, y que llevò tengués un quatre per derrera.

Doctó Pere.

¡Lo que pòd la preocupació inveterada! El Cabrer ja començava á entrar per el solc, però apenás ha tornad sentir bromir la mosca com ja'y ha hagud croxids de camella. ¡Que li hem de fer! Tant mal es el fanatisme per la Religió còm per la llibertad. Y aquesta classe de diables no se curan sino ab paciència y moderació. Enemmosnos, fins disatte á la mateixa hòra.

<i>Prèus correns de.</i>	<i>Palma.</i>	<i>Inca.</i>	<i>Sineu.</i>
	li. ^s so. ^s d. ^s	li. ^s so. ^s d. ^s	li. ^s so. ^s d. ^s
Xexa, la barcella.	19	17 6	15 6
Blat gros.	17	16	16
Blat manut.	16	15	14 6
Blat forastér.	17		
Ordi.	7 6	6 4	6 8
Sivada.	5	4 4	4
Favas grosas, l' almut.	2 4	2 2	2
Favas petites.	2 2	1 10	1 8
Favas forasteras.			
Mongetas blancas.	4 6	4	4
Mongetas negras.	4	3 4	3 2
Siurons.	4	4	3 10
Fazols.	3 8	3 4	3 6
Guixas.	2 2	2	1 8
Mellas, la quartera.	2 15	2 10	
Besó, lo quintá.	10		
Garrovas.	15	19	
Forinajje novell.	10	10 8	10
Llana.	15	19	13 10
Lli.			
Lli forastér.	55	60	
Cañom.	15	17	14
Páya.	8	6	
Sucre blanc, la lliura.	4 4	5	
Sucre terciat.	3 6	3 8	3 6
Arrós.	1 4	1 6	1 4
Safrá del país, l'unsa.	18	17	
Oli vell, cortá.	1 4		1 5
Oli novell.	1	1 1 6	1 2 6
Aigordent anisada, el cortí.	3 10	4	
Olivas, l' almut.	2 2	1 6	2 4
Tosinos de past, la arrova.	2 15		2 10
Tosinos d' aglá.	2 2	2	2 4
Carbó d' auzina.	4 2		
Carbó de mata.	3 2	2 8	
Moltó, la lliura.	8 6	8	7
Bón.	7		
Carn comuna.	6	5	4 6

IMPRESA DE FELIP GUASP.